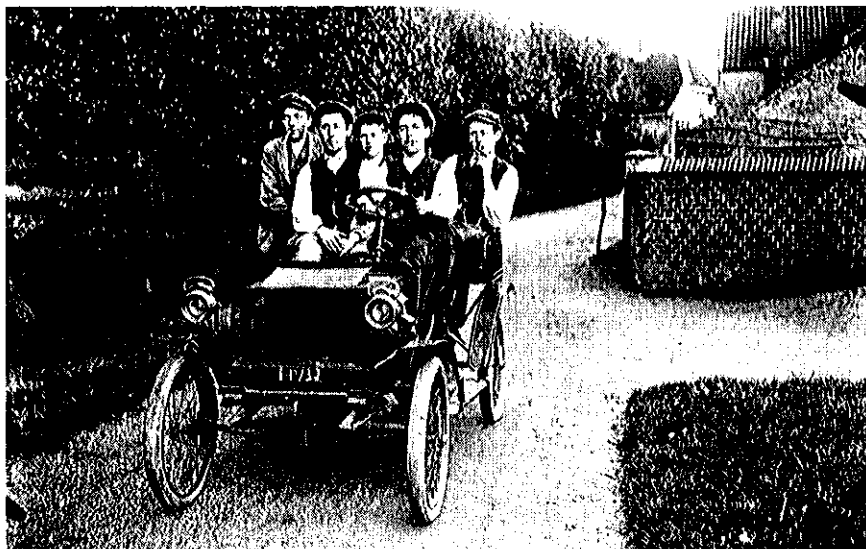

Kiek van Toen

Zoals gebruikelijk eerst een terugblik op onze vorige aflevering van een "kiek van toen". Nog nooit zijn er zoveel reacties binnengekomen op de vorige vraag, waar deze boerderij staat of heeft gestaan. Meer dan twintig oplossingen kwamen binnen, waarvan er acht juist waren. In totaal werden zes verschillende boerderijen genoemd. Jan van Zandwijk van de Mert vertelde als eerste dat het de boerderij is waar nu "Wiltrac" is gehuisvest. Engel van Zee wist het zeker, het is de boerderij van Bart Vervoorn, zij hadden immers daar land naast liggen. En zo is een puzzel weer opgelost. De foto die nu is geplaatst, is een bijzondere opname van voor 1920.

De fotograaf was Thijs van der Wal, broer van Gerrit van der Wal de bekende fotograaf. Ook van Thijs zijn nogal wat foto's bekend. Dan staat er in de foto gedrukt, M. v/d Wal. De auto, een Spijker, was van Thijs. Hij parkeerde de auto midden op de weg, dat kon toen nog en liet een aantal mensen in de auto plaats nemen en nam een foto, succes verzekerd, want het ging er de fotograaf om zoveel mogelijk foto's te verkopen. De personen op de foto zijn niet allemaal bekend, maar misschien weet U de onbekende namen.

Van links naar rechts, Willem Bijl, W.zn, onbekende...? Pieter Bijl W.zn, weer een onbekende?...en helemaal rechts Koen Bijl.

Tot de volgende "Kiek van Toen",
Jaap de Kock.

Voorwoord.

Ieder jaar wil uw bestuur op de braderie iets te koop aanbieden. De laatste jaren hebben een verzilverd lepeltje, een landnamenkaart, een kalender, een ansichtkaartenmapje en nog wat andere dingen in onze kraam te koop gelegen. Het meeste ervan is reeds verkocht.

Dit jaar was gekozen voor het maken van een CD-singel met het nummer "ons dorpje", dat Wim de Joode speciaal heeft geschreven ter gelegenheid van de presentatie van de website van onze historische vereniging (www.denoudendijk.nl) op 2 april 2003. "Ons" mannenkoor heeft het lied gezongen met muzikale ondersteuning van de dirigent, Wim de Joode.

Natuurlijk moest de CD er ook leuk uit komen te zien en ben ik op een zonnige dinsdagavond (ik meen dat het 27 mei was) gevraagd een foto van het koor te komen maken. Als locatie was het Kerkeneind bedacht.

Gezien het feit dat de dinsdagavond ook de oefenavond van het koor is was dit voor de leden geen probleem en was iedereen keurig op tijd op de afgesproken plek. Na wat leuke foto's voor "Kerkenstein" en "De Moriaan" te hebben gemaakt toog het gezelschap richting de nieuwe dijk. Daar klommen er een aantal op het hek en met wat koorleden ervoor leek het een geschikt plaatje. Met wat hulp van een dijkbewoner ter plaatse die voor een trapje met wat steun zorgde, werd de uiteindelijke foto voor de CD genomen. 17 koorleden keurig in tenue (zwarte broek, wit overhemd met rode stropdas) op en voor een hek in mooi hoog groen gras met op de achtergrond een blauwe lucht en de Waal. Een mooier decor konden we ons niet bedenken!

Een koorlid heeft voor 100 CD's gezorgd, de fotograaf voor de foto met tekst van het nummer in de CD en het hele bestuur voor de verkoop ervan. Tijdens de braderie bleek het een enorm succes: binnen anderhalf uur tijd waren alle 100 CD's verkocht!

Heeft u geen CD (kunnen) kopen en bent u nieuwsgierig geworden naar het uiteindelijke resultaat? Op onze website kunt u de foto zien die prijkt op het CD-hoesje en kunt u ook het lied "ons dorpje" beluisteren.

Historische Vereniging "Den Ouden Dijk" is vooral een gezellige vereniging. "Samen zijn" staat bij ons hoog in het vaandel. Daarom ontvangt u hierbij voor een uitnodiging voor een ledenavond op 29 oktober a.s. Veearts Jansen zal deze avond verzorgen. Het wordt vast weer een avond vol herkenning en natuurlijk gezelligheid! Ik zie u dan weer graag!

Grooten, Marjan Pelle.

<u>Inhoud.</u>	<u>Bladzijde</u>
Voorwoord	1
Inhoud / Giften / Contributiebetaling / website	2
Informatie bestuur / website	3
Coöperatieve Landbouwvereniging 1913	4
Gelegerde Duitsers in Herwijnen – 1944	7
Briefwisseling Herwijnen 26-2-2002	9
Herwijnse vertellingen	11
Vertellingen van een Hardinxveldse Herwijner	12
Huisjes kijken in Herwijnen	19
Herwijnen april 1898	22
Kiek van toen / Lid in de Orde van Oranje Nassau	23

Giften.

Ontvangen van:

- G. Sterrenberg: reglement van de Oranjever. Herwijnen uit de dertiger jaren.
- A. van Arkel: boek "prinsessen krijgen kinderen" van K. Norel.
- D. Zeiderveld-van Arendonk: foto muziek uit 1929.
- M. van Alphen: 3 boekjes uit ± 1930 + samenspraak voor de Christelijke Jongerenverenigingen + zang- en spreekspel getiteld: "geld, roem, deugd" + "De Juichende Kinderschaar" liederen.
- Wout van Hees : foto's, boeken etc uit Indië van de periode 1945-1950.
- Jenneke Blom: een aantal muziekplaten / LP's.
- Hennie de Jongh-Pelle: enkele gemeentelijke bekendmakingen uit 1916, 1917 en 1918 en distributiebonnen uit 1940 en 1975.
- Martijn van Steenis: een verzameling oude kranten.
- Wout van Hees: op foto alle historische stoomsleepboten van Nederland van 1900-1950.
- EHBO vereniging Herwijnen: een verbandtrommel.

Contributiebetaling.

Velen van u hebben inmiddels de contributie voor dit jaar betaald. Mocht u dit vergeten zijn, dan vraag ik u dit alsnog zo spoedig mogelijk te doen. Het bespaart een hoop werk. Bij voorbaat dank!

Joop Kwakernaak, penningmeester.

Website.

De kwartierstaten van de familie Saartje en Emanuel van Straaten zijn op de website in te zien.

Informatie bestuur.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

- Voorzitter: de heer M. van Maaren
Meerenburg 16, 4171 BV Herwijnen, tel. 0418 – 581594
e.mail adres: fam.van.maaren@hetnet.nl
- Secretaris: mevrouw M. Pelle-van Ooijen
Meidoornlaan 23, 4171 AN Herwijnen, tel. 0418 – 582527
e.mail adres: Apelle@hetnet.nl
- Penningmeester: de heer J.P. Kwakernaak
Kr. Akkers 21, 4171 BM Herwijnen, tel. 0418 – 581723
e.mail adres: joop.kwakernaak@tiscali.nl
- Bestuurslid: mevrouw D. van Zee-van Arendonk
Gr. Reinaldweg 3, 4171 LC Herwijnen, tel. 0418 – 582246
e.mail adres: zeedonk@hetnet.nl
- Bestuurslid: de heer J. de Kock
Meikampgraaf 8, 4174 LB Hellouw, tel. 0418 – 581391
e.mail adres: fam.de.kock@hetnet.nl
- Bestuurslid: mevrouw C. Vos-Bok
Zandsteeg 12, 4171 BH Herwijnen, tel. 0418 – 582603
Carin.enhermanvos@wolmail.nl
- Bestuurslid: de heer G. Bok
Achterweg 38, 4171 BC Herwijnen, tel. 0418 - 582037
e.mail adres: gijsbok@hotmail.com

- Redactie verenigingsblad: dhr. M. van Maaren en dhr. J.P. Kwakernaak
Typewerk verenigingsblad: mevrouw M. Pelle-van Ooijen
Verspreiding verenigingsblad: mevrouw C. Vos-Bok

Do contributie bedraagt € 10,- per jaar incl. verenigingsblad (buitenleden € 12,50)
Bankrelatie: Rabobank Waalstroom te Waardenburg, rekeningnummer
30.67.12.314 ten name van historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Website: www.denoudendijk.nl

De oprichting van de De Coöperatieve Landbouwvereniging Herwijnen in 1913.

Oprichting.

In de *Herwijner* van 16 augustus 1913 zou een bericht hebben gestaan dat de Vereniging was opgericht. Voor notaris George Justinus Kolff werd op 16 juli 1913 in café Waalzicht te Herwijnen de oprichtingsakte opgesteld.

Aan de hand van deze akte kunnen we ons een beeld vormen wat deze vereniging beoogde. Simpelweg was dat de verbetering van "het landbouwbedrijf van hare leden in den meest algemenen zin van het woord". Dit wilde men bereiken door het houden van vergaderingen, wedstrijden en voordrachten, het aan- en verkopen van benodigdheden en producten, het malen van veekrachtvoer, houden van fokdieren en het vormen van een fonds voor de bevordering van de welvaart van de leden. Het bestuur hield zich bezig met de aankoop van benodigd veevoer, kunstmeststoffen etc. en stelde de prijzen vast waarvoor alles aan de leden werd aangeboden. Hierbij was het maken van winst op de leveranties niet toegestaan. Het verschil tussen in- en verkoop mocht worden gebruikt voor

de dekking van het verlies door indroging, gemaakte kosten en de vorming van een reservefonds.

Eerste leden.

De namen van de eerste leden komen we ook te weten, in de akte staan ze alle 31 vermeld, allen landbouwer, tenzij anders vermeld, en wonende te Herwijnen. Om wie gaat het dan: Maarten Christinus van Arendonk, Leendert de Bruijn, Cornelis Vervoorn Corneliszoon, Gijsbert Vervoorn Corneliszoon (polderontvanger), Jan Vervoorn Hendrikszoon, Hendrik de Jongh, Arie van Weelden, Hendrik Jan van Aalsburg, Cornelis van Arkel, Arie Gijsbert Donker, Gerardus de Bruijn Leendertszoon, Hendrik Gerrit van Willigen, Aart Gijsbert Leendert van Arkel, Peter Verploegh, Jacob Aaldert de Fockert (koopman), Willem Martinus van Arendonk, Martinus Arie de Bruijn, Paulus Hendrikus van Arendonk, Martinus Vervoorn Hendrikus Jacobuszoon, Jan van Krieken Daniël Catharinuszoon, Peter van Arendonk Janszoon, Andries de Kock Willemszoon, Cornelis van Maaren, Cornelis van Rossum, Gijsbert van Arendonk Janszoon, Andries de Fockert, Jan Willem van Zandwijk, Nicolaas Cornelis van Arkel, Jan van Krieken Corneliszoon, Arie de Jongh en Dirk de Bruijn Leendertszoon. Doorgehaald waren de namen van Peter van Rossum, Gerrit van Arendonk en Henricus Adolphus Lampe (arts).

Lidmaatschap.

Het lidmaatschap was niet voor een ieder mogelijk. Zo moest men bekwaam zijn om verbintenissen aan te kunnen gaan, niet lid zijn van een vergelijkbare vereniging en in Herwijnen of aangrenzende gemeenten woonachtig zijn. Handelaren in granen of landbouwbenodigdheden waren zo wie zo van het lidmaatschap uitgesloten. Het bestuur besliste over de toelating. Een gedateerde ondertekening in het verenigingsregister of een hieraan gehechte notariële akte waarborgde de toelating. Werd men niet toegelaten, dan stond een beroep op de Algemene Vergadering open. Het lidmaatschap beëindigde op grond van het overlijden of het verlies van de rechtspersoonlijkheid als het ging om een vereniging, schriftelijke opzegging ingaande het eerstkomende boekjaar, ontzetting door het bestuur, faillissement of verlies van bekwaamheid om verbintenissen aan te gaan en verhuizing naar een andere woonplaats anders dan in of rondom Herwijnen. De ontzetting, op grond van het schaden van de verenigingsbelangen door het bestuur van een lid uit het lidmaatschap ging niet zonder slag of stoot. Hieraan ging een besluit van de Algemene Vergadering vooraf, genomen door 2/3 van de leden. Overigens moest het onderwerp op de agenda van de vergadering hebben gestaan, anders werd het niet

besproken. Het betrokken lid kreeg per aangetekende brief het besluit toegestuurd. Er was een jaarlijkse contributie verplicht en op straffe van f 10,- bij nalatigheid waren de leden verplicht al hun benodigdheden, voor zover voorradig, bij de vereniging af te nemen.

Ontbinding van de vereniging.

De vereniging werd opgericht voor een periode van dertig jaar, voor een verlenging was een besluit van de Algemene Vergadering vereist. De vereniging werd ontbonden wanneer de dertig jaar verstreken waren, door faillissement of wanneer bestuur of minimaal tien leden daarom hadden gevraagd. In een bijzondere Algemene Vergadering moest met een meerderheid van minimaal 2/3 van de uitgebrachte stemmen tot ontbinding worden besloten. Het bestuur hield zich, tenzij anders bepaald, vervolgens met de daadwerkelijke opheffing bezig. In een Algemene Vergadering werd hiervan verantwoording afgelegd. Het batig of nadelig saldo werd over de leden omgeslagen.

Bestuur.

Het bestuur bestond uit minimaal vijf personen, waaronder een voorzitter, een ondervoorzitter, een secretaris-penningmeester en twee commissarissen, gekozen voor vijf jaar uit de leden door de Algemene Vergadering. Jaarlijks trad minimaal één bestuurslid af, dat direct herkiesbaar was. De eerste voorzitter was Cornelis Vervoorn Corneliszoon, ondervoorzitter Maarten Christianus van Arendonk, secretaris-penningmeester Cornelis van Arkel en commissarissen waren Jan van Krieken Corneliszoon en Leendert de Bruijn. Dit bestuur vertegenwoordigde de vereniging in en buiten rechte. Verbintenissen moesten minimaal door twee bestuursleden worden ondertekend. Ging het niet om dagelijkse zaken dan moest er toestemming zijn van de Algemene Vergadering. Eén keer per jaar controleerde het bestuur de boeken en kas van de secretaris-penningmeester.

Algemene Vergadering.

De Algemene Vergadering was belast met het toezicht op het reilen en zeilen van het bestuur. Het was dan ook bevoegd om na de betrokkene gehoord te hebben, een bestuurslid te ontslaan. Vergaderingen werden in principe belegd door het bestuur of op schriftelijke verzoek van minimaal 1/5 van de leden. Jaarlijks vonden minimaal twee vergaderingen plaats. Eén voor 1 mei voor de rekening en verantwoording van het afgelopen boekjaar en een voor 31 december voor bestuurswisselingen. Elk lid bracht een stem uit, tenzij hij gemachtigd was dit ook voor anderen te doen.

Vergaderlocatie.

Wat niet in de oprichtingsakte vermeld staat, is waar vergaderd werd. Nu was het in kleinere plaatsen gebruikelijk om of uit te wijken naar het plaatselijk café of naar de openbare lagere school, indien aanwezig. Op zaterdag 11 oktober 1913 besloot het college van burgemeester en wethouders de raad te adviseren aan de landbouwvereniging om niet een verlicht en verwarmd schoollokaal ter beschikking te stellen voor het geven van een tweejarige landbouwwintercursus. Voorwaarde was wel dat de vereniging zelf verantwoordelijk was voor het aansteken, doven en schoonhouden van de lampen en de kachel.

Ron van Maanen

Bronnen:

- Archief notaris mr. G.J. Kolff inv.nr. 184 akte nr. 8148 (Streekarchivariaat West-Betuwe locatie Asperen).
- Archief gemeente Herwijnen 1811-1919 inv.nrs. 7 en 16 (SWAB).

Gelegerde Duitsers in Herwijnen – 1944.

Eind 1944 waren in Herwijnen veel Duitsers ingelegerd, die op verschillende plaatsen waren ingekwartierd. Het waren grotendeels jonge soldaten, die uit de Hitlerjeugd waren overgeheveld naar het leger. Ook bij tante Kneel of Kee (Cornelia Verploegh), waar ik het laatste jaar van de oorlog heb doorgebracht, waren acht van die jonge soldaten ingekwartierd.

Op een dag stonden we met een paar man, waaronder Gijs van Maaren, bij de ingang van de hooiberg wat te kletsen. Het zal over het verloop van de oorlog, het gespreksonderwerp van die tijd, zijn gegaan.

Op een gegeven moment kwam er een Duitse soldaat – niet bij ons ingekwartierd – aangelopen, die vroeg of wij eieren te koop hadden.

Wij zeiden dat er geen eieren waren, maar tegelijkertijd vloog in de hooiberg een kip luid kakelend van het nest. De Duitser wou dat ei hebben. Wij zeiden hem, dat wij daar niets mee te maken hadden en dat hij dat aan tante Kneel in de boerderij moest gaan vragen. Hij op zoek naar tante Kneel. In de tussentijd heeft Gijs van Maaren het ei leeggezogen en het lege ei weer in het nest gelegd.

Toen de Duitser met tante Kneel terugkwam, liep hij triomfantelijk naar het nest en pakte het ei eruit.

Cornelia Verploegh
Geboren 6 september 1878
Dochter van Peter Verploegh
En Dirkje van Arendonk.

Toen hij voelde dat het ei leeg was, ontplofte hij bijna van woede. Hij zou dit wel bij zijn meerderen rapporteren en dan zouden wij onze gerechte straf wel krijgen.

Wij hebben er niets meer van gehoord en dat was eigenlijk wel logisch, omdat hij wel gek moest zijn om aan zijn meerderen te vertellen, hoe hij te grazen was genomen.

In de hooiberg – de boerderij was als zodanig niet meer in gebruik – lag een hele partij koolrapen opgeslagen. Ze hadden de koolrapen zodanig opgeslagen, dat je er praktisch niet bij kon komen. Gelukkig konden we er wat uithalen, die zeer welkom waren bij de stedelingen – voornamelijk Rotterdammers – die het platteland afstroopten naar voedsel.

W.G. de Jager.

Briefwisseling Herwijnen, 26-02-2002.

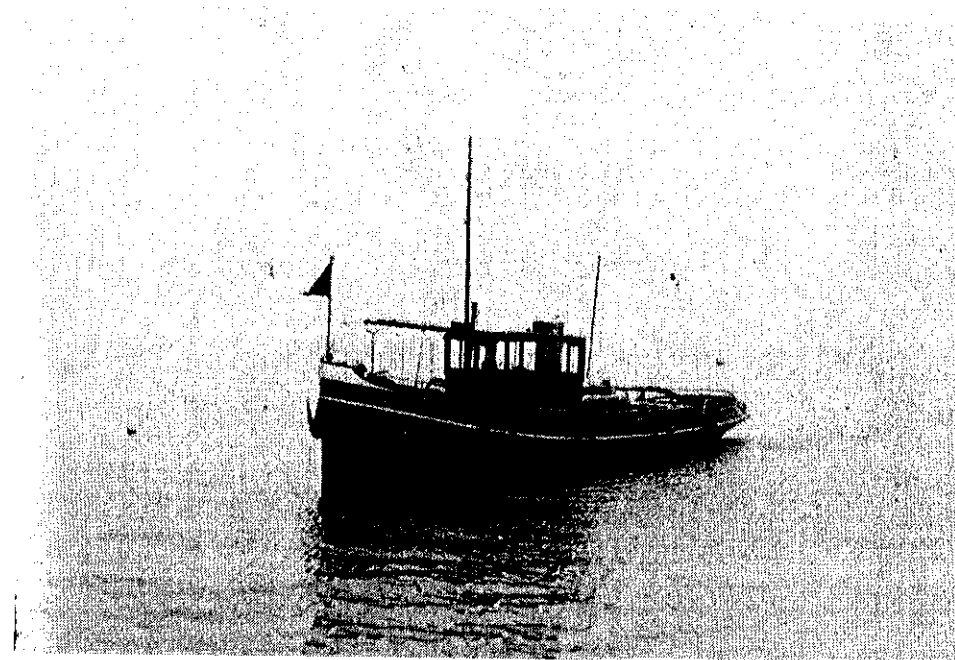
Geachte mevrouw Van Heuven-van Nes,

Hierbij stuur ik U een kopie van de foto die ik U beloofd had op de avond van 30 januari 2002 waar U een dia-avond gaf over het Oranjehuis in verenigingsgebouw "De Poort" in Herwijnen.

Daar heb ik U gesproken en verteld, dat ik met nog 2 mensen in de zomer van 1941 op het IJsselmeer 2 vliegeniers uit het water heb gehaald.

Hier een korte weergave van het gebeurde.

In de zomer van 1941 (datum weet ik niet meer) voeren wij met de motorsleepboot "Esperance" waarop ik stuurman was op het IJsselmeer in de buurt van het Keteldiep met als sleep een baggerbak waarmee we naar de Noord-Oost polderdijk voeren die toen in aanbouw was.

Opeens hoorden wij een paar harde knallen en zagen even later een paar parachute's in de lucht op ongeveer 1 km van ons vandaan, wij hebben onmiddellijk de baggerbak losgemaakt en de bakschipper aan boord genomen en er op af.

De eerste man hadden we vlug te pakken en het bleek een Duitser te zijn. Naar de tweede hebben we een tijdje moeten zoeken, dat was net op tijd, want hij was verward geraakt in de parachute en had zich helemaal ontkleed om van de parachute vrij te komen en was dus in Adamskostuum. Wij hebben ze wat droge kleding gegeven en zijn naar Urk gevaren, dat was het dichtst bij en ze zijn daar ondergebracht bij de Duitse post.

Toen ze van boord gingen heb ik gevraagd of ik een foto van het tweetal mocht maken en dat werd toegestaan.

Na ongeveer 2 á 3 maanden kregen wij een uitnodiging om bij de Ortscommandant van Urk te komen daar werden wij vorstelijk onthaald en kregen een beloning van f 400,-- welke wij met z'n drieën gedeeld hebben. Toen ik de Ortscommandant de foto heb laten zien zei hij "wissen sie wer sie aus den wasser gehalt habt". Ik zei "ja Duitse vliegers". "Ja dat stimt aber der eine" en hij wees daarbij naar de man rechts op de foto die we in Adamskostuum uit het water gehaald hadden "is ein bruder von eure Prins, Prins Aswin". Wij hebben daar nooit geen spraak van gemaakt want het is normaal als je op die manier iemand kunt redden.

Toen U de foto liet zien waarop ook Prins Aswin te zien was, kwam die gebeurtenis bij mij weer boven. De naam van de Kapitein van de Esperance was Dhr. H. Drost, kwam uit Hasselt en is reeds overleden. De naam van de bakschipper weet ik niet, hij kwam uit Kampen. Ik neem aan wat die Ortscommandant vertelde waarheid is want wat heeft hij er aan zoiets uit zijn duim te zuigen.

Hopende U hiermee genoeg geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend, D.T. de Looff"

Herwijnse vertellingen.

Twee miljoen!

Een stokoud paar ging naar bed.

Op het kastje twee bakjes met tanden.

Vol liefde keek hij haar aan.

Streelde zacht haar oude handen.

Hij zei: "al meer dan 60 jaar zijn wij gelukkig meid en geloof me, voor geen miljoen wil ik je kwijt".

"Dat weet ik jongen" sprak de vrouw "maar jij bent ook niet te koop voor een miljoen en dat is een hele hoop".

Ze lagen daar tevreden in de avond van hun leven.

Twee mensen die elkaar zoveel hadden gegeven.

Ze zeiden "welterusten" en hij gaf haar een zoen en fluisterde "is de deur op slot, want hier ligt voor twee miljoen!"

Herwijnse vertellingen van een Hardinxveldse Herwijner.

De juiste datum ben ik inmiddels vergeten, maar het zal in de tweede helft van de jaren '40 geweest zijn, dat ik voor het eerst in Herwijnen was.

Mijn eerste herinneringen gaan terug naar toen ik een jaar of acht/negen geweest zal zijn en ik met mijn moeder op zaterdagavond met de bus van Hardinxveld naar Herwijnen ging. Op een, voor mij zwarte zaterdag, mocht ik echter niet mee. De juiste oorzaak waarom ik niet mee mocht, ben ik vergeten, maar zal wel het gevolg zijn geweest van een straf voor een vergrijp eerder die week. Echter, voor mijn moeder op haar zitplaats kon gaan zitten was ik achter haar de bus al ingeglipt en zat er voor haar niets anders op dan mij toch maar weer mee te nemen.

In Gorinchem, op de markt, moesten we overstappen op de bus van "Van Ballegooien". In deze bus begon voor mij het "Herwijnen" gevoel. Het leek wel of je dan in een ander wereldje kwam.

De taal, die door mijn moeder in deze bus gesproken werd, leek totaal niet op wat zij in Hardinxveld sprak. Ik weet niet of dit ook bijgedragen heeft aan de ontwikkeling van mijn latere talenknobbel, maar ik leerde dus al vroeg twee talen spreken.

Voor mij waren ook de plaatsbiljetten speciaal. Het waren van die mooie lange biljetten, met veel namen van de plaatsen waar de bus langs ging.

Voor dat de bus vertrok, kwam de chauffeur, met een grote leren tas op zijn buik langs om de plaatsbewijzen te verkopen. Hij knipte er dan ook nog met een grote tang van die mooie gaatjes in.

Of er in de "Ballegooienbus" een bordje was met de opdruk dat er niet met de chauffeur gesproken mocht worden weet ik niet meer, zou het wel zo geweest zijn dan werd er in ieder geval niet veel notitie van genomen. Naast de chauffeur stond er nog een stoel. Uiteraard probeerde je als jonge jongen altijd die stoel te bemachtigen, maar dat lukte jammer genoeg niet altijd. Later was deze stoel veelal bezet door "Jan uit Woerkom".

Langs de route waren er diverse haltes, maar chauffeur "Boer" was altijd wel bereid om de oudere mensen voor "de deur" te laten uitstappen, en gebeurde het soms dat je een beetje te laat bij de bushalte zou zijn, werd er ook wel even gewacht.

Na door Opoe volgestopt te zijn met kaneelkussentjes en Herwijnse krakelingen en door Opa met nog van alles "van het land" mee gekregen te hebben ging het dan om een uur of half tien weer retour Gorinchem/Hardinxveld.

Later gingen we ook regelmatig met onze beide ouders op de fiets. Eerst in het stoeltje bij pa en moe en daarna met onze eigen fietsen. De eigen fiets was niet zo'n luxe fiets zoals de kinderen tegenwoordig hebben maar een opgeknapte volwassen fiets waarvan het zadel en stuur in de laagste stand gezet waren en de pedalen verhoogd waren met opgeschroefde houten blokken. Halverwege de rit werd er meestal even aangelegd bij een in Gorinchem wonende oom en tante waar wij dan een glaasje ranja mochten drinken. Uiteraard kon het wel eens voorkomen dat er onderweg een buitje overkwam. Dit was echter geen probleem, want de regenkleding hadden we onder de snelbinders zitten. Had je de pech dat je door een onverwachte zomerse bui werd overvallen, was er altijd wel snel een afdak van een boerderij of hooiberg te vinden waar je een schuilplaats kon vinden.

Nog later, ging ik ook wel op een zaterdagavond even heen en weer. De sport was toen om de afstand tussen Herwijnen en Hardinxveld zo snel mogelijk af te leggen en het beste om dit te doen was om het geluk te hebben om achter een bromfiets te kunnen gaan hangen. Mijn record tijd is eens rond de 50 minuten geweest, maar toen hebben opoe en opa het eerste kwartier na aankomst, behalve het aanslepen van de nodige verfrissingen, niet veel aan mij gehad.

Tijdens de vakanties was ik uiteraard wel een paar weken in Herwijnen te vinden. Maar laat ik eerst maar eens mijn herinneringen neerzetten aan waar mijn grootouders woonden.

Mijn grootouders woonden ook in het al meerdere keren beschreven Rot. Waar deze naam vandaan komt weet ik niet want ROT was het er echt niet. Integendeel het was er juist altijd fijn.

Het huisje van mijn grootouders was een echt dijkhuisje met een rieten dak, dichtbij de ruïnes van het kasteel Wadestein. Het was gekalkt in de kleuren wit en donkerblauw met in de zomer in de voortuin een prachtig bloemenbed en, niet te vergeten, de befaamde aardbeien, abrikozen en bessen. Naast het varkenshok stond de flisterstruik, welke in zijn bloeitijd fantastisch mooi was om te zien.

Achter het huis was het land met de aardappelen, de bonen, sla en verdere groenten. Naast het huis was het hondenhek waar de hond Castor bivakkeerde en meestal op het stoepje aan de voorkant van het huisje op je zat te wachten.

Vanaf de dijk moest je via een in het dijktafud gemaakte trap naar beneden en kwam je via de achterdeur in de achterkamer binnen.

De woning bestond uit een voor- en achterkamer, een deel, een achterhuis, een hooi-/rommelzolder boven het achterhuis en een slaapzolder boven de woonkamer. Er was ook nog een bergruimte naast de woonkamer waarin opoe de meest lekkere dingen bewaarde zoals de koekjes, en waar ook de keulse potten met o.a. de ingemaakte witte bonen met snijbonen stonden. Deze opslagruimte werd "de geut" genoemd.

In de voorkamer, dichtbij de kachel, was de bedstee van mijn grootouders. In de bedstee in de achterkamer sliep mijn nog inwonende tante. Mijn nog inwonende oom sliep op de zolder boven de woonkamer. Ik mocht bij mijn oom op de zolder slapen.

Onder de bedstee van mijn grootouders was de opslag voor de winteraardappelen. Hoe het ooit mogelijk geweest is dat er in dat huisje een gezin geleefd heeft met zes kinderen en daarbij nog een poosje een broer van mijn opoe, is nu eigenlijk niet meer te begrijpen.

Ik kan mij niet meer herinneren wanneer de waterleiding in de achterkamer werd gelegd. Tot die periode ging je in ieder geval 's morgens met een washandje, Sunlightzeep en een handdoek naar de kwelsloot om de slaap uit je ogen te wassen. De wekelijkse wasbeurt was meestal op zaterdagmiddag in de teil. In de winter werd er in het achterhuis gewassen met op de kachel warm gemaakt water.

De w.c. was buiten. Moest je daar gebruik van maken, dan was je in ieder geval niet alleen en kon je tijdens je behoefte doen genieten van de aanwezigheid van het varken. Rollen toiletpapier waren er niet. Wel kon je op het toen aanwezige toiletpapier lezen. Om de frisse lucht een beetje te laten circuleren was er een hartje in de w.c. deur uitgesneden en werd de ton 's zomers meerdere keren door opa op het land leeggemaakt.

Het drinkwater werd uit de in de buurt staande pompen gehaald. Ik moet eerlijk zeggen dat dit water mij beter smaakte dan de nu in omloop zijnde bronwaterflessen.

Uiteraard was de woning niet voorzien van centrale verwarming. De enige kachel stond in de voorkamer en die was dan ook wel de moeite waard om nog even wat extra aandacht te geven. De kachel nam een centrale plaats in. Uiteraard om in de winter als verwarming te dienen, maar ook om erop te koken. De koffiepot stond altijd achterop de kachel te pruttelen en de waterketel stond "stand by" om het theewater aan de kook te brengen. De kachel was de trots van mijn opoe. Hij werd misschien wel iedere dag gepoetst, in elk geval glom hij altijd dat het een lust was en de lucht van de kachelpoets kan ik mij nu nog goed herinneren.

De verlichting was altijd minimaal, maar wel gezellig. Eigenlijk was er ook niet veel verlichting nodig want de lichtpaal boven aan de dijk gaf eigenlijk het mooiste licht in huis, en moest je in het donker naar buiten of naar d'n deel dan nam je de knijpkat mee.

De radio was voor mij een imponerend voorwerp. De schaal waarop al die vreemde steden stonden en met dat groene "katteog". Als je aan de zenderknop draaide, wat eigenlijk niet mocht van opoe, werd dat oog bij een slechte zenderontvangst breder en naarmate de ontvangst beter werd weer smaller.

Tijdens het verblijf van één van mijn ooms in Indonesië werd er iedere avond geluisterd naar de nieuwsberichten of speciale uitzendingen betreffende de in Indonesië aanwezige Nederlandse militairen. Eigenlijk begreep ik er toen nog niet zoveel van, maar na één van de uitzendingen begon opoe van pure blijdschap te huilen, omdat zij daarin hoorde dat de afdeling waarin mijn oom diende naar huis zou komen.

Manus de Jongh

Melkboer De Jongh kwam langs om melk te slijten; bakker v/d Bijl (Bijltje) met zijn brood en niet te vergeten zijn krakelingen en kruidenier Manus de Jongh met de overige levensmiddelen. Eén keer per week kwam tante Mien langs met huishoudelijke dingen zoals potten en pannen, etc. Ook is er nog een olieboer geweest met zijn vrouw wiens namen Eege en Huibertje waren. En moest er soms een pakketje naar Gorinchem of Hardinxveld dan ging dat met de bodedienst.

Al deze mensen kwamen graag bij opoe aan de deur, omdat zij wisten dat opoe de koffie klaar had en altijd tijd vrij maakte voor een praatje. Was er soms wel eens een boodschap vergeten, of kwam er onverwachte visite, werd ik er wel op uit gestuurd om bij de betreffende winkel de ontbrekende levensmiddelen te gaan halen. Dit kon toen nog zonder contant geld, want mijn persoontje was inmiddels wel bekend bij opoe's leveranciers.

De meeste vakantiedagen werden uiteraard doorgebracht met de in het Rot levende leeftijdsgenoten. Speelruimte was er genoeg en er was van alles te beleven. Slootje springen was een heel geliefde bezigheid, en natte sokken

of een nat pak was dus geen uitzondering. Een nat pak herinner ik mij nog goed. Ik was toen in gezelschap van twee broertjes van de familie Van Zomeren bezig bij de z.g. "put" en kreeg door één van deze broertjes een onverwachte duw waardoor ik kopje onder in het water terecht kwam. Hoe ik er toen uitgekomen ben weet ik niet meer, maar de twee broertjes hebben mij in ieder geval niet geholpen die hadden van de schrik de benen genomen. Het moet ergens in de herfstvakantie geweest zijn want het was al knap koud en opoe moest mijn kleren drogen bij de kachel. Tot overmaat van ramp moest ik ook gelijk naar bed en kreeg ik na thuiskomst van opa ook van hem nog op m'n kop. Het zij deze mensen vergeven, want het zal wel van de schrik gekomen zijn.

In de Tour de France worden er de z.g. tijdritten verreden. Wij deden dat (zij het in verkleinde uitvoering) ook, maar dan in een rondje via de "Hutkorf" en bij de "Waaisteinsestoep" weer omhoog de dijk op. Boven aan de stoep woonde De Gids en een stukje verder naar beneden de welbekende Rutje. Verder weet ik nog van een zekere "Zwart Janske", zogenoemd omdat deze vrouw schijnbaar een beetje bang was van water en zeep.

De namen van mijn speelkameraadjes weet ik niet goed meer. Ik weet nog dat er één Pietje de Pruts was, maar het zij mij vergeven, zijn echte achternaam is mij niet meer bekend. Ook was er een groot gezin waarvan de moeder een weduwvrouw was. Zover mij nog bekend heette deze familie Van der Meijden. De burens van mijn grootouders waren Wef?? En aan de andere kant de familie Sim en Jans van der Meer met hun kinderen. In de herfstvakantie "mocht?" ik meehelpen om aardappels en bieten te rooien. Ik moet eerlijk bekennen dat dit toch nooit één van mijn favoriete bezigheden geweest is, maar ik ook hieraan toch wel met goede gevoelens aan terug kan denken. Het ploeteren in de natte, vette klei was echt geen pretje, maar de verrassing in het meegebrachte "lunchpakket" en in het gemailleerde drinkkruikje vergoedde veel van de doorstane ontberingen.

Zondags was de kerkdag. Ik mocht dan met opa mee naar de Gereformeerde Kerk. Waarom de kerkgang in Herwijnen anders was als in Hardinxveld? Ik denk in Herwijnen gemoedelijker. Opa's plaats in de kerk was ongeveer de vijfde of zesde rij van voren aan de linkerkant van de preekstoel. De meegekregen snoepjes (pepermuntjes) waren een delicatess.

Ook heb ik wel eens een Hardinxvelds vriendje meegenomen naar Herwijnen. Hij heeft het denk ik wel goed naar zijn zin gehad, maar had nog al wat problemen met de taal.

Op een bepaald moment wist hij niet meer waar zijn kaplaarzen stonden en vroeg toen aan de buurvrouw of zij zijn "dompen" gezien had. Het goede mens wist niet wat hij hier mee bedoelde, dus ik ben zijn laarzen later maar op gaan halen. Omdat ik wist dat mijn vriendje een gezonde honger had en opoe hem eens vroeg: "Keessie modde gij noag broud?" ben ik ook maar als tolk opgetreden.

De voetbalclub "Herovina" speelde zijn wedstrijden op een weiland naast de oprit van de pont naar Brakel. Mijn oom was lange tijd de keeper van Herovina en wat was ik trots als zij dan gewonnen hadden.

De Oranjefeesten waren iets speciaals. Ook toen ik al wat ouder was ging ik nog wel eens speciaal even naar Herwijnen om zo'n feest mee te kunnen maken. De feesten welke mij echter het meest bij gebleven zijn, zijn die welke in de boomgaard langs de Achterweg gehouden werden. Het meest indrukwekkend vond ik altijd het optreden van de harmonie vereniging onder leiding van de dirigent Aart de Joode.

Opa en opoe werden ouder. Blevén alleen achter in hun huisje. Opa heeft het nog lang vol kunnen houden op zijn land, maar moest het na een beroerte toch rustiger aan gaan doen. Op een gegeven moment hebben mijn grootouders toen toch maar besloten om hun woning te verkopen (mede door de toen al geplande dijkverzwaring) en te verhuizen naar het bejaardencentrum "Avondlicht".

Een uit Herwijnen komende vrouw te trouwen is mij niet gelukt, echter ik ben wel heel gelukkig met een Vurense vrouw geworden en kom nog regelmatig in Herwijnen bij mijn daar wonende zus.

Uiteraard gaat onze trip veelal over de dijk, door het Rot, en stoppen we nog wel eens waar vroeger "het huisje van opoe en opa" gestaan heeft.

Nu staat daar op de plek waar eens ongeveer de flierstruik stond, een nieuw gebouwde woning.

Ik wens de bewoners van deze woning net zoveel geluk als ik mocht ondervinden op deze plaats.

Een Hardinxveldse Herwijner,

Gert Kraaijeveld en Mannie Kraaijeveld
kleinzoon en dochter van Gerrit Vroegh
bijnaam "Gerrit de Stok" of "De Bout".

Huisjes kijken in Herwijnen.

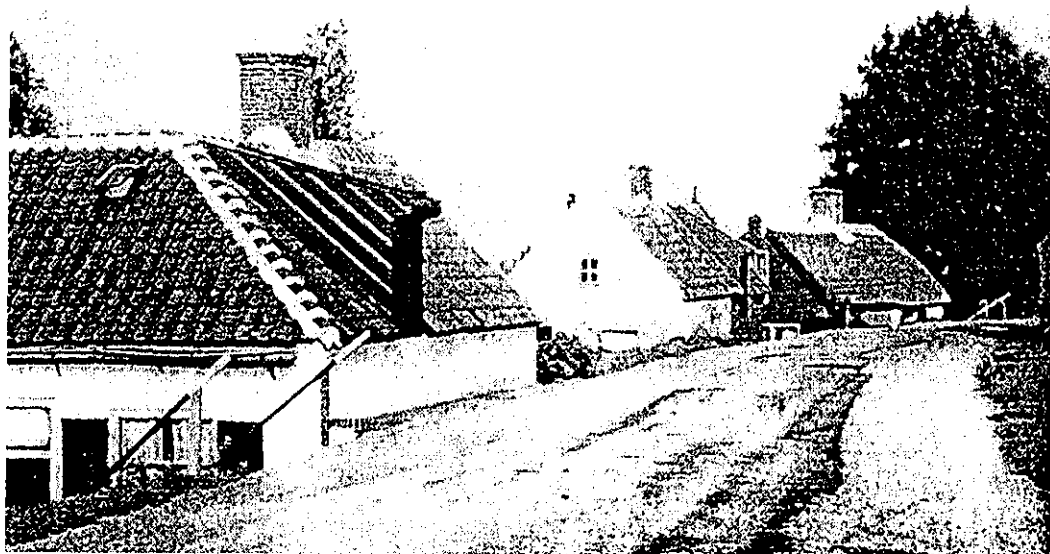
In het licht van de inmiddels voltooide dijkverzwaring vormen de dijkwoningen een heel bijzonder probleem. Hoe verhoog en verzwaar je een rivierdijk, in dit geval die van de machtige Waal, zonder de meest karakteristieke elementen in het rivierenlandschap aan te tasten? Die huizen, meest daglonerswoninkjes of keuterboerderijtjes, werden voor een belangrijk deel gebouwd in de achttiende en negentiende eeuw.

Dat bouwen ging toen ook al met toestemming vooraf van de dijkbeheerder en uit de archieven blijkt dat de reglementen in dit opzicht vrij streng werden gehanteerd. Wat zonder vergunning was gebouwd werd gewoon weer afgebroken. Hoezo gedogen van onaangevraagde bouwsels? Een bouwvergunning was vereist! Gezegd dient te worden dat al deze, in onze ogen, pittoreske cottage's, meestal op de dijk stonden of buiten het normale dijkverloop. Pas na verzwaring en verhoging zijn ze langzaam in het dijklichaam opgenomen, met het landschappelijk mooie resultaat dat we nu zien.

Er zijn al heel wat van die huisjes verdwenen nog voordat de dijkverzwaring toesloeg. Want bij de autochtone bevolking waren ze over het algemeen niet zo in tel, toen nog niet ontdekt was dat ze gouden daken hadden. Uit het verenigingsblad "Den Ouden Dijk" van de historische vereniging van Herwijnen valt op te maken dat er veel armoede is geleden in die oude dijkhuisjes. De dijk watert vaak af in de muren die geen spouw hebben en in de bedsteden moest het stro dus een paar maal per jaar ververst worden omdat daar schimmels welig in tierden. Nee, het leven van de dagloner aan de dijk, met zijn geit als melkkoe, wordt wel eens ten onrechte geromantiseerd.

Waar die dagloner werkte, is nu ook nog te zien. De oude steenfabriek, die velen een min of meer zeker bestaan verschafte, staat er nog midden op een met bramen overwoekerd terrein. De werkers van toen worden geëerd met een standbeeld "De Steenkruier" van kunstenaar Joep Faddegon uit Asperen. Daar langs de Waal is het nu goed toeven. Een mooie strakke dijk die het water nog jaren van het land scheidt. Hoe hoog de rivier komen kan hebben we een paar jaar terug nog meegemaakt, toen de hele Betuwe hals over kop het huis moest verlaten met het oog op mogelijke overstromingen en dijkdoorbraken. Gelukkig is het zover niet gekomen en konden de mensen veilig terugkeren achter een nieuwe hoge en brede dijk.

Nog even terug naar het Herwijnen van 1867. De toenmalige gemeenschap telde 1750 inwoners die op een landoppervlak van 2393 bunder woonden. De hele moderne dorpskern moest nog gebouwd worden tussen de Achterweg en de Hoofdgraafsche wetering. Op die oude gemeentekaart vallen nog vier van de vijf kastelen terug te vinden. Herwijnen was ooit het eigendom van vijf heren, die niet altijd even vriendelijk tegen elkaar waren. Tot in de Tweede Wereldoorlog was er nog een fraaie toren zichtbaar van het oude Wadestein. Drakestein en Frissenstein waren in 1867 al verdwenen. De Engelenburg aan de Wollesteeg bestond toen nog wel. Alleen met behulp van de kaart zijn de oude kasteelplaatsen nog terug te vinden. De arbeiderswoningen werden beter onderhouden dan de trotse behuizingen van hun broodheren. De meeste inwoners van Herwijnen wonen in moderne woningwetwoningen in het huidige centrum. Oud-Herwijnen ligt aan de dijk, de Oude Dijk.'

Dijkdorp (Herwijnen)

Het wonen aan de dijk is desondanks voor velen van grote waarde, ondanks de ongeneugten die er vaak aan kleven.

Het heeft een eigen sfeer en men geniet er groter vrijheid dan de rechte straten in het huidige dorp. Verreweg de meeste mensen die aan de dijk geboren en getogen zijn, willen dan ook niet naar 'het dorp'. In Herwijnen besepte men op tijd dat met het onteigenen en slopen van die dijkwoningen niet alleen het landschap wordt geschaad. Hier heeft men ook weten te voorkomen dat een levenssfeer werd vernield en daardoor menselijk leed voorkomen. Er was ruimte genoeg om buitenom een compleet nieuwe dijk aan te leggen en een gaaf negentiende eeuws dorpsgezicht te bewaren. Er wonen niet alleen autochtonen maar ook kunstenaars en mensen die er genoeg geld aan konden vertimmeren om het bewoonbaar te houden.

Een rondje Herwijnen gaat als volgt: vanaf het dorpsplein met winkels in de westelijke richting wandelen over de Achterweg. Eventueel ook nog even de Rij- en Uitweg uitlopen. De Waaldijk op en tegen de stroom in naar het oosten lopen. Vanaf de dijk heeft men meteen al een fraai uitzicht over de Waal en de scheepvaart met soms indrukwekkende duwbakcombinaties. Links en rechts ziet u al gauw het beschermde negentiende eeuwse dorpsgezicht met hoogopgaande bomen. De nieuwe dijk licht rechts achter het bos verscholen. Achter het ooievaarsstation bevinden zich de resten van kasteel Engelenburg, een slotgracht met een weitje in het midden. Rechts van de dijk bevond zich hier ooit het kasteel Frissestein. Bij het standbeeld "De Steenkruier" kan lekker uitgeblazen worden. Even verderop kan onderlangs de dijk terug gewandeld worden en via de Achterweg komt u weer terug in de dorpskern. Voor mensen met meer eelt is de route langs de Katerdam en terug langs de Schoutensteeg ook heel fraai vanwege een met bomen omzoomde wiel en oude boerenhoeven.

Albert Folkerts.

Herwijnen..... 2 April 1898

L.S.

De Kerkeraad der Nederl. Hervormde Gemeente te Herwijnen
verklaart: geest Schriftelyk te herwaren tegen den te nemen per
soon vóór of op den bepaalden tyd ontvangens hebbende, na
rijp overleg en nauwkeurige besprekingen over het Woord
des Schrifts en de Artikelen des Christelyken Geloofs,
dat

Meisjeffrouw Dierkje de Fockert

als lidmaat der Nederl. Hervormde Kerk alhier is aangenomen,
en geeft hierbij dero bewijs dat ~~hij~~ ^{haar} naam is ingeschreven in
het lidmatenboek der gemeente, ~~terzake~~ ^{terzake} dero het recht toe
kennende, om deelgenoot te zijn van alle voorrechten, aan
het lidmaatschap dero Kerk verbonden, alles volgens de Re
glementen der Nederl. Herv. Kerk.

De Kerkeraad der Nederl. Herv.
Gemeente Alhier.

Voor

A. de Visser

2 Tim: 3: 14, 15: 8 juu 5: 9, 10,
Matth: 23: 41

J. Vervoorn Ouderl.

Jan van der Landt z. J. Prudenz

Kiek van toen.

Deze keer een foto gemaakt net na de Tweede Wereldoorlog. Het moet geweest zijn eind 1945 begin 1946 toen deze mannen poseerden voor de fotograaf. Een alledaags gebeuren, mannen in hun werkplunje, hun beste gezicht getoond en voor altijd vastgelegd. Eén van de mannen staat er zonder hoofddeksel op maar wel met de meeste lappen op zijn broek. De wat ouderen onder ons zullen hem zeker herkennen, al hoewel onder de jongeren is Piet de Duif (Vroegh) ook een graag geziene en gehoorde persoon. In het fanclub magazine maart 2003 van "De Gelsing" (een plaatselijke veelbelovende band) stond een leuk interview met Piet de Duif. Ook over deze foto vertelde Piet zijn verhaal.

Door het oorlogsgeweld van 1940/45 was er veel vernield en er moesten na de oorlog dan ook veel herstelwerkzaamheden worden verricht. Door de overheid werden om de wederopbouw te voorspoedigen vrachtwagens voor weinig geld aan bedrijven aangeboden om mannen en materiaal te vervoeren voor die wederopbouw. Ook bij Diel van Zante (toen nog buitendijks vlak bij de "Vossenhol") werd een vrachtwagen afgeleverd. Aart de Joode (vader van de dirigent van ons koor) was toen in dienst bij Diel van Zante en werd benoemd tot vrachtwagenchauffeur. Op de laadbak werd een huif gemaakt en met wat planken werden banken gemaakt zodat hij dienst kon doen als bus.

